

Και όμως γυρίζει!

"Η ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών από τους δημόσιους τηλεπικοινωνιακούς φορείς είναι πολύ χαμηλή, με αποτέλεσμα οι καταναλωτές να μην απολαμβάνουν ούτε αρκετές, ούτε αρκετά καλές υπηρεσίες. Για να γίνει αυτό, πρέπει να λειτουργήσει μια ελεύθερη αγορά τηλεπικοινωνιών, όπου ο ανταγωνισμός θα οδηγήσει στη βελτίωση της ποιότητας και ποσότητας των τηλεπικοινωνιακών αγαθών που προσφέρονται τους καταναλωτές."

Αυτή φέρεται να είναι εν ολίγοις η ουσία της φιλοσοφίας της απελευθέρωσης των τηλεπικοινωνιών. Κανείς οδηγείται να τοποθετηθεί επί του θέματος ανάλογα με τη γενικότερη ιδεολογική τοποθέτηση που τον χαρακτηρίζει. Αν είναι "φιλελεύθερος" οφείδει να αναγνωρίσει την αξία της ελευθερίας της αγοράς και θα είναι "υπέρ". Διαφορετικά, ανήκοντας ίσως στο ξεπερασμένο τμήμα της ιστορίας, θα είναι "κατά". Προσθέτοντας ισχυρισμούς σχετικά με "νέες θέσεις εργασίας", και "κινητήριες δυνάμεις ανάπτυξης", έχουμε το σύνολο σχεδόν και της περιφερειακής περί την απελευθέρωση επιχειρηματολογίας.

Αντιπαρερχόμαστε την αποδοχή της βεβιασμένης έννοιας της "ελευθερίας" στη σύγχρονη εποχή, όπως και την καταχρηστική και αυθαίρετη λειτουργία σε όνομα των πολιτών γενικά και αόριστα. Επίσης αντιπαρερχόμαστε το "ρεύμα της εποχής", με το ίδιο σκεπτικό που αποδίδουμε την ευθύνη για όσα συνέβησαν κατά το μεσαίωνα όχι μόνο στους ιεροεξεταστές, αλλά και στο αλληλάζον πλήθος (καθότι η γη όντως γυρίζει). Και επιχειρούμε να αναλύσουμε τις έννοιες ώστε να είναι σαφές το περί ποίας απελευθέρωσης γίνεται λόγος, μιας και η λειτουργία των δυνάμεων της αγοράς δεν είναι από μόνη της "κακή".

Είναι, όμως, κακή, χωρίς εισαγωγικά, η απελευθέρωση στην οποία οι τέως δημόσιοι οργανισμοί πρέπει υποχρεωτικά να διαθέσουν τις υποδομές τους στους ιδιώτες ώστε αυτοί να παρέχουν πάνω από αυτές, καλύτερες και πιο ανταγωνιστικές υπηρεσίες απ' ό,τι παρέχουν οι οργανισμοί. Δηλαδή: υποδομές οι οποίες δημιουργήθηκαν με δημόσιο πλούτο και κοστολογούνται συνήθως πολλές φορές το ΑΕΠ μιας χώρας, πρέπει να διατεθούν έναντι "κάποιας" αμοιβής σε ιδιώτες, ώστε ο πλούτος αυτός να αξιοποιηθεί με "καλύτερο", "πιο ευέλικτο" κλπ τρόπο, απ' ό,τι τον αξιοποιεί ο μεγάλος δημόσιος οργανισμός. Συμφωνούμε γενικά στην ύπαρξη κακοδιαχείρισης του δημόσιου πλούτου και μάλιστα σε πάρα πολλές περιπτώσεις. Δεν οδηγούμαστε, όμως, στη λογική συνεπαγωγή της προαναφερθείσας ερμηνείας της απελευθέρωσης.

Θεωρούμε ότι το εξής "fair deal" είναι όντως στο πνεύμα της ελεύθερης αγοράς: οι ιδιώτες να αποκτήσουν κίνητρα για να τοποθετήσουν εξ' αρχής τις δικές τους εγκαταστάσεις, να κάνουν τις δικές τους επενδύσεις σε δίκτυα, καλώδια και υποδομές και να ανταγωνιστούν με αυτές το δημόσιο οργανισμό και κατόπιν, αν δεν τα καταφέρει, ο τελευταίος ας κλείσει ή εξαγοραστεί. Μπορεί οι επενδύσεις αυτές να είναι πάρα πολύ μεγάλες και να απαιτούν χρόνο. Οντως, όμως αυτό είναι και το fair deal: όταν μια ιδιωτική επιχείρηση είναι βιώσιμη έστω με κακοδιαχείριση, με κανένα τρόπο δεν σκέφτεται να διαθέσει τους πόρους της σε κάποιον ανταγωνιστή που μάλιστα θα εκκολλήσει η ίδια. Αν ο ανταγωνιστής πιστεύει πως είναι καλύτερος, ας διαθέσει ο ίδιος το κεφάλαιο που απαιτείται για να μπει στην αγορά και ας την κερδίσει ολόκληρη. Αν το κεφάλαιο είναι μεγάλο ή αν απαιτείται χρόνος, αυτό είναι πρόβλημα αυτού που θέλει να εισέλθει στην αγορά και όχι αυτού ο οποίος ήδη είναι εκεί. Η μετά κανονιστικών πλαισίων εκκόλαψη

ανταγωνιστών είναι ίσως ένα πρωτόγνωρο φαινόμενο στην ιστορία του καπιταλισμού. Ωστόσο, στις τηλεπικοινωνίες (και σύντομα και στην ενέργεια) έχει εμφανιστεί ως το "φυσικότερο" πράγμα.

Πέραν, όμως, του τεχνικού μέρους της απελευθέρωσης, υπάρχει και το πολιτικό: πρέπει να υπάρχει πραγματικός και όχι κατ' επίφαση κοινωνικός έλεγχος σε κεφαλαιώδη για την πολιτειακή λειτουργία αγαθά, υπηρεσίες και θεσμούς; Τι είναι αυτό που μπορεί να εκχωρείται και με ποιους όρους; Υφίσταται η έννοια του κράτους ως θεματοφύλακα των θεσμών συνοχής των κοινωνιών, και των ατομικών και συλλογικών ελευθεριών, ή πρόκειται απλά για διαχειριστή εκποιήσεων; Είναι ο Πολίτης, η Κοινωνία και η ευημερία τους το κέντρο της σκέψης, ή είναι η Εταιρία και το οικονομικό της κέρδος; Και βέβαια, τα ερωτήματα δεν αφορούν μόνο τη δική μας χώρα, αλλά είναι πολύ ευρύτερα.

Καθότι, οι τηλεπικοινωνίες δεν είναι λ.χ. καλλιέργεια οπωροκηπευτικών η οποία κακώς ασκείται από το κράτος και πρέπει να εκχωρηθεί, ακόμη και μαζί με προνομιακή εκχώρηση γης. Είναι υποδομή που σχετίζεται με την ίδια την ελευθερία της έκφρασης, της επικοινωνίας και της λειτουργίας της Πολιτείας, η οποία είναι και ο μόνος που, σύμφωνα με όσα κάποτε διδάσκονταν στα σχολεία, μπορεί να εξουσιοδοτηθεί να την εγγυηθεί. Βέβαια, οι έννοιες "έλεγχος", "όφελος του πολίτη", "κράτος", και άλλες συναφείς, έχουν καταστεί τόσο ελαστικές και μάλιστα από το μηχανισμό που υπηρετεί όλα αυτά που συμβαίνουν, ώστε η διάκριση της αλήθειας να είναι πολύ δύσκολη υπόθεση, ο δε βιασμός και η εκποίηση αξιών να φέρονται από "αμβισβήτηση" έως και "πρόοδος".

Η ιστορία, πάντως, επιβεβαιώνει την ανάγκη κρατικού ελέγχου ακόμη και εκ των υστέρων: Η θεσμοθέτηση της παρακολούθησης στις τηλεπικοινωνίες μετά από τα γεγονότα της 9-11 σε όλη την Ευρώπη και τις ΗΠΑ (carnivore, echelon και ποιος ξέρει τι άλλο) είναι ακριβώς αυτό και δεν αφήνει κανένα περιθώριο διαφωνιών τις οποίες μάλιστα χαρακτηρίζει ως "υποστήριξη στους τρομοκράτες". Το κατά πόσο ο κρατικός έλεγχος ταυτίζεται με τον κοινωνικό είναι ένα πολύ ευρύτερο θέμα επί του οποίου δεν είναι δυνατόν να συνεχιστεί η παρούσα συζήτηση. Πάντως, φαίνεται ότι στους όρους επίτρεψης της επιχειρηματικής δραστηριότητας στις τηλεπικοινωνίες προστέθηκε εκ των υστέρων η απαίτηση τα πάντα να ελέγχονται από τους ίδιους φορείς, οι οποίοι αν είχαν εκτελέσει σωστά τον κοινωνικό τους ρόλο δεν θα υπήρχε κανένα πρόβλημα και καμία ανάγκη παρακολούθησης κανενός, με ή χωρίς "απελευθέρωση".

Τέλος, η γιγάντωση των ιδιωτικών τηλεπικοινωνιακών φορέων είναι ένα φαινόμενο με το οποίο θα ασχοληθεί στο άμεσο μέλλον και το όποιο κράτος άνοιξε το δρόμο για να γίνει, και τότε, θα είναι (το κράτος) από την πλευρά του χαμένου και όχι του ελεγκτή. Ναι μεν, οι ευρωπαίοι έχουν σε όλες τις χώρες επιλογή ας πούμε μεταξύ 5 φορέων, αλλά πόσοι διαφορετικοί φορείς με δική τους υποδομή υπάρχουν σε όλη την Ευρώπη; Σίγουρα όχι δεκάδες, αλλά μετρημένοι στα δάκτυλα του ενός χεριού. Δηλαδή η απελευθέρωση λειτούργησε ή θα λειτουργήσει ως εργαλείο συγκέντρωσης τηλεπικοινωνιακής εξουσίας σε μια χούφτα ισχυροτέρων από κράτη φορέων. Στο όνομα κάποιας ποιότητας, κάποιων θέσεων εργασίας, και κάποιας ανάπτυξης, αγαθά τα οποία όλα θα υπήρχαν αν οι Πολιτείες ήσαν διαφορετικές. Ιστορική εξέλιξη ίσως, πρόοδος πάντως, όχι.

Β.Βεσκούκης